

Şəhidlərin qanının hər damcısında bizim xalqımızın qüdrəti var, qəhrəmanlığı var, xalqımızın milli azadlıq, müstəqillik arzuları vardır. O gəcə tökülən qanlar müqəddəs qanlardır. Onlar bizim xalqımızın əsrlər boyu milli azadlıq, müstəqillik uğrunda tökdüyü qanlara qovuşmuş qanlardır, o gəcə tökülən qanlar Azərbaycanın müstəqilliyini nümayiş etdirən milli bayrağımızın üstündəki qandır.

Heydər ƏLİYEV
Ümummilli lider

dərc edən Kaspian İzvestiya İnformasiya Agentliyinin prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar jurnalisti, transmilli mətbuatın azərbaycanlı nümayəndəsi Vasif Səmədovun jurnalist fəaliyyətini xüsusi vurğulamaq istərdim. Onun vətəndaş qeyrəti, jurnalist peşəkərliliyi ilə qələmə aldığı, maksimum fakt və sübutlara, sənədlərə, həmin gecenin şahidlərinin ifadələrinə əsaslanan "Müdaxilə" adlı silsilə məqalələri global informasiya resurslarının, internet şəbəkəsinin olmadığı bir dövrdə ictimai rəyin düzgün formalaşmasında mühüm vasitə, 20 Yanvar faciəsinin təbliğində güclü silah olub.

Qərb M. Qorbaçovun bütün dağıdıcı əməllərini hər vəchlə dəstəkləyirdi. Qərbdə yaxşı

təqdim edilməlidir. Beynəlxalq təşkilatlar səviyyəsində 20 Yanvar hadisəsinə hüquqi-siyasi qiymət verilməsi istiqamətində bundan sonra da fədakarlıqla çalışmalıyıq.

Faciə barədə xəbərlərin dünyaya yayılmasının qarşısını almaq, Azərbaycan ətrafında informasiya blokadası yaratmaq planı cəza sənədlərinin tərkib hissəsi olub. Bir maraqlı məqama xüsusi diqqət yetirmək istərdim: M.Qorbaçovun göstərişi, D.Yazovun komandanlığı altında həyata keçirilən Qanlı Yanvar faciəsi baş verdikdən bir gün sonra bu informasiya blokadasını geniş cəbhədə yaran ümum-milliyətçi lider Heydər Əliyev həmin vaxt Azərbaycanın Moskvadakı Daimi Nümayəndəliyinə gələrək, Bakı qırğınına ilk olaraq etirazını bildirmiş və siyasi-hüquqi qiymət vermişdir. Bu həmin dövrdə hadisəni sükkuta qətiylən SSRİ-də, demokratik dəyəri siyasi maraqlara qurban verən Qərbin kütləvi insan qırğına etinasız, laqeyd münasibətinin olduğu bir vaxtda 20 Yanvar faciəsinə ilk real hüquqi-siyasi münasibət idi.

Azərbaycan xalqının azadlıq mübarizəsinə, 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində tam siyasi-hüquqi qiymət verilməsi, şəhidlərin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi də məhz ümum-milliyətçi lider Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi tədbirlərlə mümkün olub. Ulu öndərin ölkəyə rəhbərliyi dövründə şəhidlərin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində atdığı addımlar, o cümlədən 1998-ci il 31 mart tarixli fərmanla "20 Yanvar şəhidi" fəxri adının təsis edilməsi, 1998-ci il 5 avqust tarixli sərəncama əsasən Şəhidlər Xiyabanında "Əbədi məşəl" kompleksinin yaradılması gələcək nəsillərin yaddaşında yer alan mühüm tarixi sənədlərdir.

Şəhidlərin əbədliyyətə qovuşduğu məkana ümummilli liderin verdiyi qiymət bu müqəddəs ziyarətgahın tarixi, siyasi, tərbiyəvi, həmçinin milli-mənəvi dəyərini ortaya qoyur: "Xalqımızın tarixində çox əzəmətli, qiymətli abidələr var. Ancaq Şəhidlər xiyabanı, XX əsrin sonunda Azərbaycan xalqının milli azadlığı uğrunda özünü qurban vermmiş şəhidlərinin məzarları Azərbaycan Respublikasının torpağının ən müqəddəs yeridir və ən qiymətli abidəsidir".

Sonrakı illərdə şəhid ailələrinə göstərilən diqqət və qayğı, bu ənənənin ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilməsi, paytaxtın rəsmi qonaqlarının, dövlət və hökumət başçıların, məşhur insanların əlamətdar günlərdə və ölkəmizə səfər programlarında mütləq şəkildə Şəhidlər xiyabanını ziyarət etməsi faktı şəhidlərin xatirəsinə rəsmi ehtiramın dövlət səviyyəsində təcəssümüdür.

20 Yanvar milli azadlıq hərəkatının daha da yüksəlməsinə və nəticədə, Azərbaycanın yenidən müstəqilliyə qovuşmasına yol açdı. Uzun illər ərzində milli azadlığını bərpa etmək arzusu ilə yaşayan xalqımız nəyə qadir olduğunu sübut etdi. Milli azadlıq hərəkatı siyasi realılığa çevrildi. Azərbaycan xalqı yüz illiyin sonunda böyük qurbanlar verdi, tarixi tələyüklü günlərində milli ruhunun sarsılmazlığını və məntiqlini nümayiş etdirdi. Tarix bir daha göstərdi ki, dövlətçilik ənənələrini yaşadan xalqımızı müstəqillik yolundan döndərmək, qorxutmaq, susdurmaq mümkün deyil. Mübarizə tariximizin təbliği yeni nəsildə milli vətənpərvərlik, dövlətçilik hissələrinin tərbiyə olunmasına, milli kimlik məfkurəsinin yüksəlişinə güclü təkan verəcək. Çünki tarix bildən keçmişin ibrət dərsələrini bilməyi, faciəmizin səbəb-nəticə əlaqəsini dərinlənərkən, xalqımızın azadlıq uğrunda mübarizəsinin mərhələlərini yadda saxlamağı, dostumuzu – düşmənimizi tanımağı və unutmamağı tələb edir.

Vətənin suverenliyi uğrunda canlarından keçən şəhidlərin ruhuna ehtiramla,

Leyla RƏŞİD,
"Xalq qəzeti"

XX yüzillik Azərbaycan xalqının taleyinə, tarixinə ən qanlı hadisələrlə, faciələrlə, misli görünməmiş soyqırımlarla yanaşı, müstəqillik və azadlıq uğrunda mübarizə, hünər və qəhrəmanlıq, milli oyanış və özünüdərək əsri kimi də daxil olub. 1918-ci ildə Azərbaycanın, ümumən, müsəlman Şərqi tarixində ilk demokratik, parlamentli respublika - Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradılmış və iyirmi üç ay fəaliyyət göstərmişdir.

Yetmiş dörd ildən sonra sükut buzu eridi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin uzun illər xalqdan gizli saxlanmış tarixi, fəaliyyəti, rolu haqqında söz açıldı. Azərbaycan milli azadlıq hərəkatı xalqımızın milli şüurunun inkişafında böyük rol oynadı. Lakin tarixi ədalətsizliyi aradan qaldırmaq istəyən xalq sovet imperiyası müstəqil görmək istəmədi. XX yüzilliyin sonlarında müstəqilliyimizin bərpasına aparın yol 1990-cı ilin 20 Yanvarından keçdi. Həmin gün öz konstitusional hüquqları, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizəyə qalxmış xalqımız sovet ordusunun zirehli tankları, xüsusi təyinatlı hərbi dəstələri ilə üzlaşdı.

Sovet ordusunun Azərbaycana təcavüzü, mülki əhalinin kütləvi surətdə vəhşicəsinə gülləbaran edilməsi SSRİ rəhbərliyinin beynəlmillətçilik adı ilə pərdələdiyi siyasətin əsl mahiyyəti idi. Xalqımız Ermənistanda yaşayan soydaşlarımızın öz ata-baba yurdlarından zorakılıqla qovulmasının və Dağlıq Qarabağın Ermənistanın tərkibinə qatılmasının qarşısının alınmasını tələb edirdi. Moskva bu haqlı tələbə misli görünməmiş qəddarlıqla cavab verdi. "Şit" təşkilatının müstəqil ekspertləri tərəfindən hazırlanmış hesabat, ölənlər, yaralananlar və qanunsuz həbs olunanlarla bağlı statistika 20 Yanvar faciəsinin miqyasını, sovet ordusunun, xüsusi təyinatlı

siyasətinin tərkib hissəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Qabaqcadan düşünülmüş hazırlanmış bu təcavüzkarlıq Azərbaycan xalqının demokratiya və milli azadlıq uğrunda mübarizəsini boğmaq, ona mənəvi zərbə vurmaq məqsədi daşıyıb. Lakin sovet imperiyası insanlıq adına sığmayan əməlləri ilə Azərbaycan xalqının iradəsinə qıra bilmədi. Şəhidlərin son mənzilə yola salınması Azərbaycanda ümummilli həmrəyliyin ifadəsi oldu. Bu izdiham, hüzn birliyi sonrakı illərin anım günlərində də davam edərək, xalqımızın milli həmrəyliyinə formalaşmasında və möhkəmlənməsində mühüm rol oynadı.

Zaman keçdikcə Qanlı Yanvar hadisələrinə müxtəlif aspektlərdən yanaşılır: xalqımız 20 Yanvarı təkcə hüzn günü kimi deyil, eyni zamanda, milli qürur və qəhrəmanlıq günü kimi anır. Faciənin təhlili, hadisənin səbəblərinin araşdırılması onun tarixi, siyasi, hüquqi amillərini aşkara çıxarır.

Hadisənin əsas səbəbləri tarixi amillərlə bağlıdır və daha dərin kökləri var. 20 Yanvar faciəsi XX əsr Azərbaycan tarixində baş verməmiş qanlı hadisələrin, soyqırımı aktlarının məntiqi davamı, çar Rusiyasının "parçala-hökm sür" siyasətinin növbəti təzahürü idi. Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımı, torpaqlarımızın 114 min kvadratkilometrdən 86,4 min kvadratkilometrə azalması,

dəstələrin və daxili qoşunların iri kontingentinin Azərbaycan paytaxtını xüsusi qəddarlıqla xəft etməsinə görə.

Qan yaddaşımıza böyük faciə və qəhrəmanlıq kimi həkk olunan 20 Yanvar müstəqillik əzmimizi, milli kimliyimizi dünyaya tanıdan gün kimi tarixin şanlı səhifəsinə çevrildi. Bu tarix Azərbaycanın istiqlal yolunda milli məfkurəmizdən güc alan qarşılınmaz azadlıq istəyinin dünyaya bəyan edilməsinin başlanğıcı oldu. 20 Yanvar qırğını həm də sovet rejiminin ermənilərlə birgə apardığı anti-Azərbaycan

SSRİ dövründə soydaşlarımızın indi Ermənistan adlandırılan ərazidəki əzəli, ata-baba yurdlarından son nəfərində qovulması, sovet rəhbərliyinin havadarlığı ilə başlayan Dağlıq Qarabağ hadisələri, torpaqlarımızın iyirmi faizinin işğalı bu məkrli siyasətin mərhələləridir.

1980-ci illərin sonlarında cərəyan edən hadisələrin xarakteri, obyektiv və subyektiv səbəblərinin təhlili göstərir ki, xalqımızın o vaxt SSRİ-də gedən proseslərə real təsir etmək imkanı olan lideri Heydər Əliyevin siyasi səhnədən uzaqlaşdırılmasından

sonra M. Qorbaçovun müşaviri A. Aqanbəkyanın Parisdə "Humanite" qəzetinə müsahibəsində "Dağlıq Qarabağın Ermənistanın tərkibinə verilməsi zəruriliyindən və bu məsələyə M.Qorbaçovun razılıq verməsindən" danışması etnik münaqişənin yaxınlaşdığına bir signal olmuşdu. 20 Yanvara gedən yol ermənilərin Dağlıq Qarabağa əsassız ərazi iddiaları ilə başlanmışdır. 1987-ci ildə Qarabağda yaradılmış "Krunk" radikal – separatçı erməni təşkilatının Xankəndə keçirdiyi ilk anti-Azərbaycan mitinqləri də baş verəcək faciələrin ilk qılgımları idi.

1988-ci ildə Dağlıq Qarabağda baş qaldırmış erməni separatizminə Kreml rəhbərliyinin rəvac verməsi, 1989-cu ildə SSRİ Ali Sovetinin qərarı ilə DQMV-də yaradılmış Xüsusi İdarəçilik Komitəsinin Azərbaycana qarşı qərəzli mövqeyi sayəsində muxtar vilayətin idarə və müəssisələrinin təcridcən Azərbaycanın tabeliyindən çıxarılması, vilayət ərazisində soydaşlarımızı divan tutulması, çeşidli təxribatların törədilməsi kimi hadisələrin xronologiyasından aydın olur ki, 20 Yanvar faciəsi Bakıda dinc əhalinin ağır hərbi texnikanın kəməyi ilə vəhşicəsinə qətləmi sənəsinin qanlı sonluğudur.

Mixail Qorbaçov özünün ən yaxın ətrafı ilə birlikdə, bir tərəfdən, ermənilərin ərazi iddialarının təmin olunması üçün,

Azərbaycan xalqı barəsində qərəzli siyasət, yenidənqurma adı altında sərhədləri dəyişdirmək və xüsusən Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozmaq cəhdləri keçmiş mərkəzin mənəvi, siyasi, maliyyə və hərbi-iqtisadi yardımına əsaslanan erməni separatizminin fəaliyyəti üçün əlverişli şərait yaradırdı.

Faciənin hüquqi təhlili onun cinayət xarakterini aşkar edir. 1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycan paytaxtına və respublikanın bir sıra rayonlarına sovet ordusu hissələrinin qanunsuz yeridilməsi, dinc əhalinin qırılması totalitar rejimin törətdiyi ən qanlı aktlardan biri, bütün bəşəriyyətə qarşı yönəldilmiş cinayət idi. Bu cinayətin tədqiqi və nəticələri göstərir ki, SSRİ rəhbərliyinin və sovet hərbi kontingentinin hərəkatlarında Nürnberg prosesində pislənmiş bütün əlamətlər vardır.

Nürnberg prosesi tarixdə təcavüzü ən ağır cinayət elan etmiş ilk beynəlxalq məhkəmədir. 1945-1946-cı illərdə tarixə Nürnberg prosesi kimi daxil olmuş beynəlxalq tribunalın qərarı ilə Almaniyanın ali dövlət və hərbi xadimləri mülki əhalinin qırılması, onunla qəddar davranış, ictimai və şəxsi əmlakın talanması kimi məsələləri hazırlamaqda və həyata keçirməkdə itihah olunublar. Təəssüfərsun ki, bugünədək 20 Yanvar qırğınının cinayətkarları cəzalandırılmayıblar. 1986-cı il Alma-Ata, 1989-cu ildə Tbilisi, 1991-ci ildə Vilnüs hadisələrinə nəzər yetirdikdə görürük ki, həmin qətləmlər Azərbaycanda daqıranmışdır. Birincisi, erməniləri, rüddillə əhalini və hərbi qulluqçuların ailələrini "talanlardan qorumaq məqsədilə". İkincisi, "millətçi ekstremistlər tərəfindən hakimiyyətin zorakılıqla qəsb edilməsinin qarşısını almaq məqsədilə". Həmin məqsədlərin həqiqiliyi faktlarla və yanvarın ortalarına yaxın Bakıda yaranmış siyasi vəziyyətin təhlili ilə təkzib edilir, realılıqla heç bir əlaqəsi yoxdur. 1990-cı ilin yanvarında Azərbaycan paytaxtında ictimai-siyasi vəziyyətin kəskinləşməsinin başlıca səbəbi SSRİ ali hakimiyyət orqanlarının Dağlıq Qarabağda separatçılara müqavimət göstərməsi idi. Mərkəzi Komitə Azərbaycan xalqının suveren hüquqlarının təmin olunması sahəsində öz konstitusiyaya öhdəliklərini yerinə yetirməkdə qətiyyət nümayiş etdirmirdi. 1990-cı ildə Azərbaycanın haqqı səsinə, 20 Yanvar faciəsi haqqında həqiqətləri fakt və sübutlarla "Izvestiya" qəzetində

digər tərəfdən, bu qanlı faciə ilə digər müttəfiq respublikalara da dərs vermək niyyətində idi. Təəssüf ki, 1989-cu il dekabrın 1-də Ermənistan SSR Ali Soveti ilə başlayan Dağlıq Qarabağ hadisələri, torpaqlarımızın iyirmi faizinin işğalı bu məkrli siyasətin mərhələləridir.

1980-ci illərin sonlarında cərəyan edən hadisələrin xarakteri, obyektiv və subyektiv səbəblərinin təhlili göstərir ki, xalqımızın o vaxt SSRİ-də gedən proseslərə real təsir etmək imkanı olan lideri Heydər Əliyevin siyasi səhnədən uzaqlaşdırılmasından

Mərkəzi Komitənin sovet imperiyasını, kommunist sistemini nəyin bahasına olursa olsun qoruyub saxlamaq, milli respublikalarda hakimiyyəti və oyuncaq rejimləri möhkəmlətmək